

ЧАСТНА ЕЗИКОВА ГИМНАЗИЯ
"СТОЯН САРИЕВ"

**ЧАСТНА ЕЗИКОВА ГИМНАЗИЯ „СТОЯН САРИЕВ” и
ЧАСТНО ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „БЪДЕЩЕ”- ПЛОВДИВ**

**Пловдив, бул. „Шести септември” 252, тел/факс: 032/622-656,
info@sarievschools.eu**

**ПЛАН
ЗА РАБОТА НА УЧИЛИЩЕН КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ В
ЧЕГ „СТОЯН САРИЕВ”**

**Механизъм за противодействие на училищния тормоз между
децата и учениците в училище и алгоритъм за прилагане**

приет на ПС с протокол № 12/07.09.2022г. и е утвърден

със Заповед на директора РД-10- 12 / 15 .09.2022г.

Планът за противодействие на училищния тормоз за учебната 2022 / 2023 година е разработен на основание:

- Конституция на Република България
- Семейен кодекс
- Закон за закрила на детето
- Закон за предучилищното и училищното образование в сила от 01.08.2016 г.
- „Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование“, утвърден със заповед № РД09-5906/28.12.2017 на Министъра на образованието и науката

1. Планът се изготвя от Училищния координационен съвет и се ревизира и актуализира всяка учебна година.

2. Училищният координационен съвет отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза.

3. Планът за противодействие на училищния тормоз и насилие за учебната 2022/2023 година е съобразен с нормативните актове, плановете, програмите и стратегиите относно безопасността и здравето на учениците и е в резултат на оценката върху проблема с насилието в училище, извършена в края на учебната година.

СЪСТАВ НА СЪВЕТА:

Председател: Евгения Райкова –зам директор

Членове:

Георги Сариев – управител

Гергана Василева – учител

Юлияна Матейчина – учител

Димитър Ангелов – учител

Елеонора Ангелова – учител

Стоян Стоянов – учител

Галина Димитрова– учител

Спаска Спасова - родител

Антония Василева- родител

Гергана Камзамалова – ученичка XII клас

Божидара Атанасова– ученичка XI клас

СЪЩНОСТ НА ПОНЯТИЯТА

Какво е насилие?

„**Насилие**“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Физическо насилие**“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„**Психическо насилие**“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„**Сексуално насилие**“ е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световната здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“.

„**Пренебрегване**“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето,

което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Какво е тормоз?

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Това е:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позицията на силата;
- Повтаря се многократно във времето

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- Сексуален тормоз - представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на пръкори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие. Над 5 годишна възраст поведението със сексуален характер е индикатор за неблагоприятно или насилие върху детето. Понятието „сексуален тормоз“ е приложимо за деца над 9-10 годишна възраст.
- Вербален тормоз - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
- Психичен тормоз - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
- Социален тормоз - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране

Тормозът може да бъде реален или виртуален.

Основните признаци:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook;

- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават;

- снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Разлики между тормоз и закачки или игра между децата и учениците

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои - от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо

доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.

- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмивва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.
- Ако детето/ученикът не се чувстват добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.
- Ако детето/ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.
- Ако детето/ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.
- Ако дразненето е за нещо, което детето/ученикът не може да промени (височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз.
- Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.
- Ако едното дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по-властно, това може да е тормоз.

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най-често забелязват и **затова** често мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях. Психическото насилие и тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като не са така видими, а и децата, от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания.

Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват от възрастните и се считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Ето защо е важно да се обърне внимание още при първите признаци за съществуването на насилие и тормоз.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на

- вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
 - бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
 - загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
 - употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
 - психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен.
 - различни прояви на сексуално поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст).
 - наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

КАКВО ОЗНАЧАВА ТОРМОЗ ОТ ВРЪСТНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ?

- Тормозът от връстниците в училище се състои в преднамерено лошо отношение на един ученик или група към съученик, който е по-слаб и не може да се защити (да им отговори), например: дразнят го, обиждат го, подиграват му се, измислят му неприлични прякори, бутат го, удрят го или го ритат, заплашват го, вземат му нещата, изнудват го, затварят го в стаята или правят други неприятни неща.
- Тормоз освен това е и разпространението на злобни слухове, клюки и измислици за някого в училище, писането на обидни неща, например в социалните мрежи, качване на снимки, клипове или други неприлични материали, а и когато съучениците нарочно изключват даден ученик от това, което правят, изолират го и дори не искат да говорят с него.
- Тормоз означава, когато към даден ученик се отнасят по този начин не само веднъж, а постоянно, в продължение на дълъг период от време.
- Тормозът се различава от конфликтите, караниците или схватките в училище, които възникват между връстници с приблизително еднаква сила. При тормоза едната страна е очевидно по-силна от другата, която не може да се защити, да отговори на този, който я тормози.

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

I. Предмет

Проучване и подпомагане психичното развитие учениците в системата на средното образование, чрез превантивни мерки и сътрудничество по прилагането на механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище.

Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, например създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусиите са възможност в класа да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смущават децата, като по този начин се създава

пространство за отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне.

Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето. В по-голямата си част интервенциите включват отговора на училището при възникнали ситуации на тормоз.

Единният механизъм за противодействие на тормоза е разработен от Министерство на образованието и науката с участието на МТСП, АСП, ДАЗД, МВР, ЦКБППМН и неправителствените организации – НМД, фондация „Стъпки за невидимите деца в Българи,” фондация „Асоциация Анимус”, Дружеството на психолозите в България и УНИЦЕФ.

1. Във всяко училище се създава координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. Съветът да се ръководи задължително от директор и да включва управител учители, ученици и родители.

2. Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които най-общо имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието.

3. Комплексът от превантивни мерки трябва да включва всички възможни аспекти и форми на тормоза, ясно да фокусира вниманието върху участието на всички групи и да се планира на три нива - класна стая/паралелка, училище, общност.

4. За да се изгради защитната мрежа е необходимо да се поставят ясни граници, изграждане на ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията в училище.

5. По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

6. Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата и поведение, което е неприемливо. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми.

II. Цел:

1. Формиране и утвърждаване на общоучилищна култура на ненасилие и позитивна учебна среда в ЧЕГ «Стоян Сариев» чрез изграждане на ценности, правила и процедури, предотвратяващи насилието и тормоза в училище.

➤ Да се обмислят стратегии за ангажиране на училищния екип в дейности, които ще ги подкрепят за създаване на общо разбиране за тормоза и насилието.

➤ Да се усвоят уменията, необходими при изготвянето на училищен план за действие.

➤ Разработване и прилагане на цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна училищна среда.

III. Задачи:

1. Разработване и прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище.

2. Разработване на защитна мрежа за интервенция при случаи на тормоз в училище.

3. Запознаване на педагогическия, непедagogическия персонал в училище, родителите, учениците с „Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование».
4. При всеки конкретен случай са ангажирани и се включват съответните заинтересовани учители, класни ръководители и родители.

IV. Дефиниране на елементите на защитната мрежа.

Под защитна мрежа разбираме превенция на насилническо поведение, когато всеки поема своята част от общата отговорност; поставянето на ясни граници и изграждането на ценности, правила и процедури, които да не допускат тормоз. Изграждането на защитна мрежа предвижда дейности на няколко нива:

а/ на ниво клас – постигане на разбиране от децата какво точно е тормоз, до какво води това поведение и как се чувстват различните „участници”.

В час на класа, се обсъждат и дискутират взаимоотношенията:

Провеждане на групова работа в рамките на часа на класа – дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, с цел осъзнаване и оценка на проблема. Дискутиране на конкретни казуси на тормоз в класната стая, в коридора, по Интернет и др., договаряне какво ще се прави, ако се нарушат правилата и ценностите на класа – дискутиране и приемане на новите понятия „дисциплиниране” и „възстановяване на щета”.

- ученици – учител → целта ни е учениците да осъзнаят, че говоренето в час е форма на тормоз към учителя;
- учител – ученици → важно е учителите да се отнасят с уважение към децата / да се обръщат към тях по име, да ги изслушват търпеливо, да не ги обиждат/.

Заради отношението на учителя може да бъде саботиран часа или учениците да внимават, макар и да нямат особен интерес към предмета. Симптомите на психическия тормоз в отношението на възрастните към децата /родители, учители/ се проявяват като безразличие и равнодушие, враждебност, злоупотреба с власт над тях, дистанциране от тях и неразбиране, свръхконтрол.

б/ на ниво училище – Избор на Комисия по превенция на тормоза, която включва, директор, управител и учители следи за прилагането на политиката, огласяването ѝ в медиите, инициира дискусии в училище. Спазване на единния механизъм, включително и разписаните ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие. Разработване на предложения за промени в Правилника за дейността на училището и обсъждането им с училищната общност въз основа на проучванията за наличие на тормоз, резултатите от спазването на единния механизъм и новите предложения и идеи на училищната общност. Оптимизиране на системата за наблюдение и контрол. Засилване на пропускателния режим. Подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на евентуалните места, където най-често възникват конфликтни ситуации.

в/ дейности с родители – отношенията родители – учители комуникацията е насочена към взаимна оценка на работата, с временни елементи на сътрудничество. На родителските срещи да се обсъждат казуси, свързани с тормоза, да се научат родителите как да регистрират поведение на тормоз и насилие, как да комуникират с децата си без скрита агресия. Привличане на родителите в реализирането на ценни училищни инициативи, свързани с превенцията на насилието в училище. Насочване при необходимост към основни здравни и социални услуги за децата и семействата.

V. Алгоритъм за прилагането на механизма, разработване и прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище:

1. Сформиране на училищен координационен съвет и запознаване на педагогическия, непедagogическия персонал в училище, родителите, учениците

педагогически с превантивните мерки. Определяне на координационен съвет със заповед на директора на училището.

Срок: м. септември 2022 г. Отг. Райкова, Василева

2. Запознаване на педагогическия и непедагогическия персонал с формите на насилие и с „Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование».

Срок: м. септември 2022г. Отг.: КС

3. Запознаване на учениците със същността на тормоза, проявите и участниците в процеса.

Срок: ноември 2022 г. Отг.: класни ръководители

4. Процедури за реагиране в ситуации на тормоз

Срок: ноември 2022 г. Отг.: Членове на комисията

5. Запознаване на учители, ученици и родители с процедурите за реагиране в ситуации на тормоз.

Срок: октомври 2022 г.

Отг.: Членове на комисията; класни ръководители

6. Извършване на оценката на тормоза между учениците в училището.

Срок: м. юни 2022 г. Отг.: класни ръководители, Василева

7. Да се създаде дневник за регистриране на ситуации на тормоз в училището. Дневникът да включва описание на ситуацията, вида тормоз, участници, наблюдатели, предприети мерки.

Срок: ноември 2022г. Отг.: Василева, Райкова

8. Анализ на проявите на училищен тормоз и наличните правила и решения за справяне с него – форми, резултати, последствия, налични и липсващи правила.

Срок: октомври 2022-юни 2023 г. Отг. Василева,

9. Оптимизиране на системата за наблюдение и контрол, в зависимост от резултата от оценката на проблема.

Срок: януари 2023г. Отг.: Стоянов

10. Повишаване на квалификацията на персонала за справяне в ситуации на тормоз.

Срок: март 2023 г. Отг.: Тошкова, Сариев

11. Запознаване на децата с аспектите на насилието и начините за справяне с него.

Срок: февруари 2023 г. Отг.: Членове на комисията; класни ръководители

12. Изработване и разпространение на информационно-образователни материали, съобразени с различните възрастови групи и свързани с:

а) превенция на тормоза;

б) правата и задълженията на децата.

Срок: март 2023г. Отг.: Членове на комисията; класни ръководители

13. Запознаване на децата с аспектите на насилието и разясняване на начините за справяне с него.

Срок: октомври 2022-юни 2023 г. Отг.: Членове на комисията; класни ръководители

14. Провеждане на индивидуални консултации с деца понасящи или извършители на тормоз.

Срок: октомври 2022г.– юни 2023г. Отг. Василева, класни ръководители

15. Взаимодействие и решаване на конфликти между ученици, учители, родители и училищно ръководство.

Срок: октомври 2022г. – юни 2023г. Отг.: директор, Членове на комисията

16. Приемане на правила и процедури за работа с:

1.1 Дете, жертва на тормоз;

1.2 Дете, упражнило тормоз;

1.3 Деца, които помагат и подкрепят тормоза;

1.4 Децата наблюдатели.

Срок: октомври 2022г. Отг.: Членове на комисията

17. Разработване и приемане на правила и процедури за регистриране на ситуации на тормоз, насочване към други служби и обмен на информация с други учебни и детски заведения.

Срок: октомври 2022г.– юни 2023г. Отг.: Ангелов, Василева

ЗАДЪЛЖЕНИЯ

I. Процедури при установен училищен тормоз между учениците.

Трябва да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. По-голямата част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз:

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

➤ В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени, да се прекрати физическият контакт между тях незабавно и да се уведоми класния ръководител.

➤ Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап.

Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

➤ Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Той се прилага от класния ръководител или педагогическия съветник. Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза.

Важно е класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:

Работата с деца, които са обект на тормоз, е насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

➤ Класният ръководител говори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило; Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;

➤ Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

II. Училищна система за насочване към други служби

1. Регистриране на ситуации на тормоз:

- Създава се регистър на училището за регистриране на случаи на тормоз между учениците.

2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата”, „кратко описание на всяка ситуация”, „участници”, „клас”, „предприети мерки”, „подпис”. Този регистър се съхранява на достъпно място в пом. дирекцията. Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и с педагогическия съветник.

3. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, Координационният съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето” по местоживееене и отдела за „Закрила на детето” или подходящата институция, според ситуацията и индивидуалния случай.

4. Съгласно Закона за закрила на детето, чл. 7 (1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.